

โรคหืด

รศ.นพ.วิชัย เอกพลากร

รศ.นพ.สุวัฒน์ เบญจพลพิทักษ์

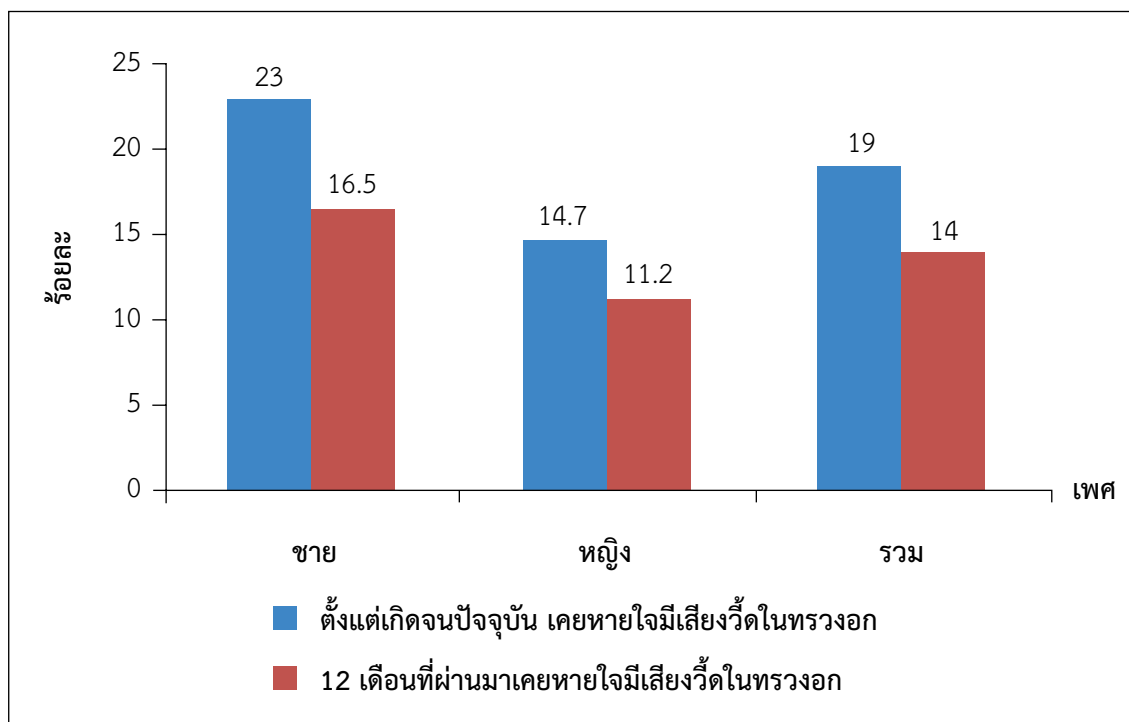
โรคหืดเป็นโรคที่พบได้บ่อยในวัยเด็กและเป็นสาเหตุหนึ่งของการป่วยเรื้อรังในเด็ก การสำรวจสุขภาพโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 4 นี้ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการหอบหืดในเด็กโดยดัดแปลงจากแบบสอบถาม ISAAC (the International Study of Asthma and Allergies in Childhood)¹ ในการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็กเกี่ยวกับอาการต่อไปนี้ คือ อาการหายใจมีเสียงวี๊ดในอกตั้งแต่แรกเกิด อาการหายใจมีเสียงวี๊ดในอกใน 12 เดือนที่ผ่านมา การเคยได้รับวินิจฉัยโดยแพทย์ว่าเป็นโรคหืด การหายใจมีเสียงวี๊ดระหว่างหรือหลังออกกำลังกาย อาการไอแห้งๆ ในเวลากลางคืน การใช้ยาเกินและยาพ่นรักษาอาการหอบหืด และความรุนแรงของหอบหืด ได้แก่ การเคยหอบหืดจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ความถี่ของการมีอาหารหอบหืด การหอบหืดกลางคืนจนพูดไม่ได้ต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติการได้รับควันบุหรี่ของเด็ก

ความชุกของอาการวี๊ดในทรวงอก

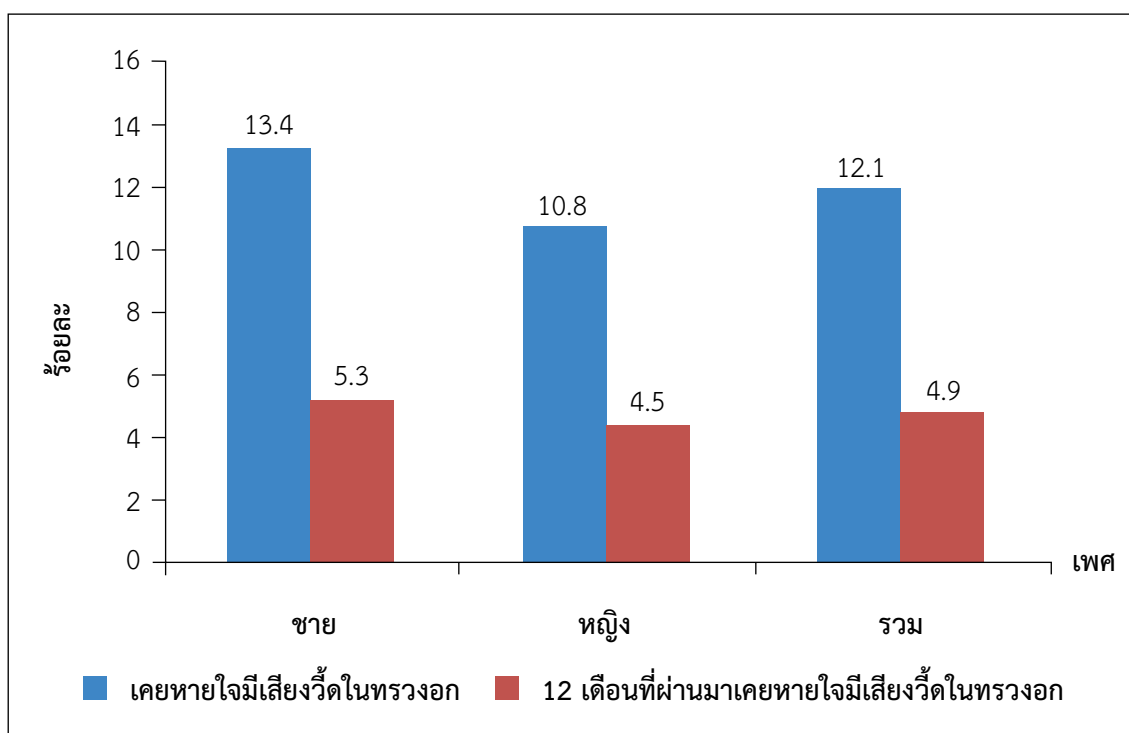
จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับการหายใจมีเสียงวี๊ดในอกของเด็กอายุ 1-5 ปี พบว่าเด็กร้อยละ 21.1 เคยมีเสียงวี๊ดในอกตั้งแต่เกิดและ ร้อยละ 14 เคยมีอาการใน 12 เดือนที่ผ่านมา และในกลุ่มเด็กอายุ 6-14 ปีพบว่ามีอาการวี๊ดตั้งแต่เกิด และร้อยละ 4.9 มีอาการใน 12 เดือนที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาตามเพศ พบว่าเพศชายมีความชุกของอาการหายใจมีเสียงวี๊ดมากกว่าเพศหญิง (รูปที่ 7.1 และ 7.2) แต่ความชุกไม่มีความแตกต่างกันระหว่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล (รูปที่ 7.3 และ 7.4)

เมื่อพิจารณาตามภาคพบว่า อาการหายใจมีเสียงวี๊ดใน 12 เดือนที่ผ่านมา ในกรุงเทพฯ มีความชุกสูงที่สุด โดยมีร้อยละ 22.6 ในกลุ่มอายุ 1-5 ปี และร้อยละ 7.9 ในกลุ่มอายุ 6-14 ปี ส่วนในภาคอื่นๆ มีความชุกใกล้เคียงกัน (รูปที่ 7.5 และ 7.6)

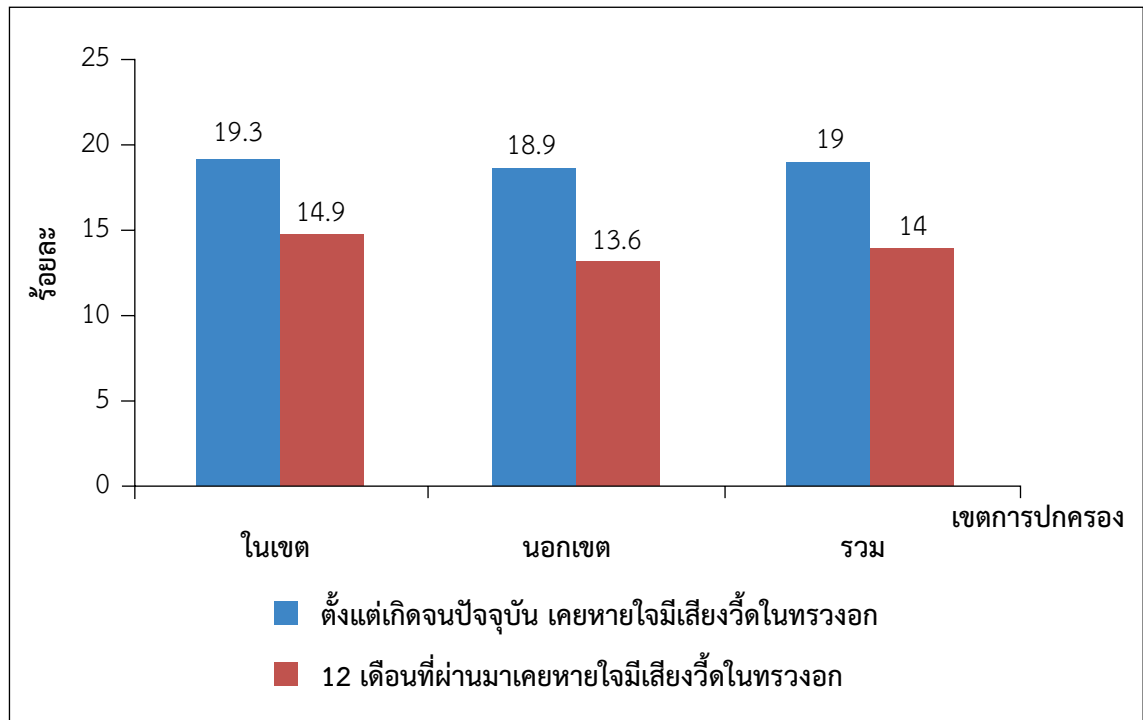
รูปที่ 7.1 ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปี ที่เคยมีอาการหายใจมีเสียงวี๊ดในทรวงอกตั้งแต่แรกเกิด และใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ

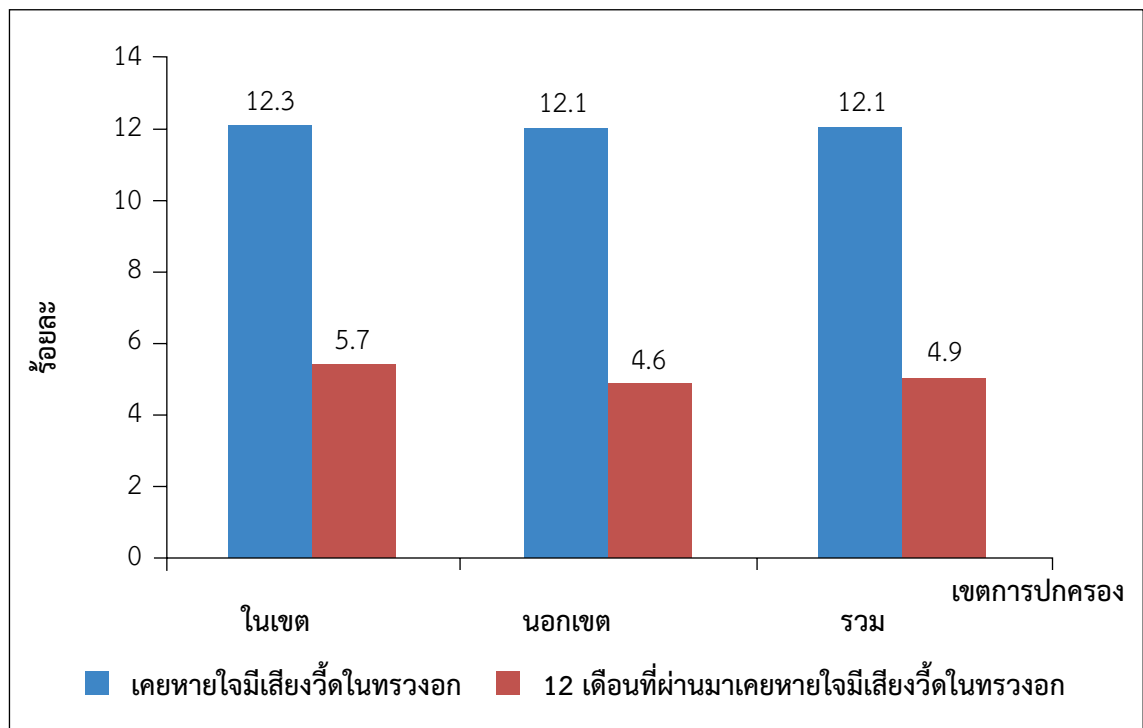
รูปที่ 7.2 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่เคยมีอาการหายใจมีเสียงวี๊ดในทรวงอกตั้งแต่แรกเกิด และใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ เขตการปกครองและ อายุ

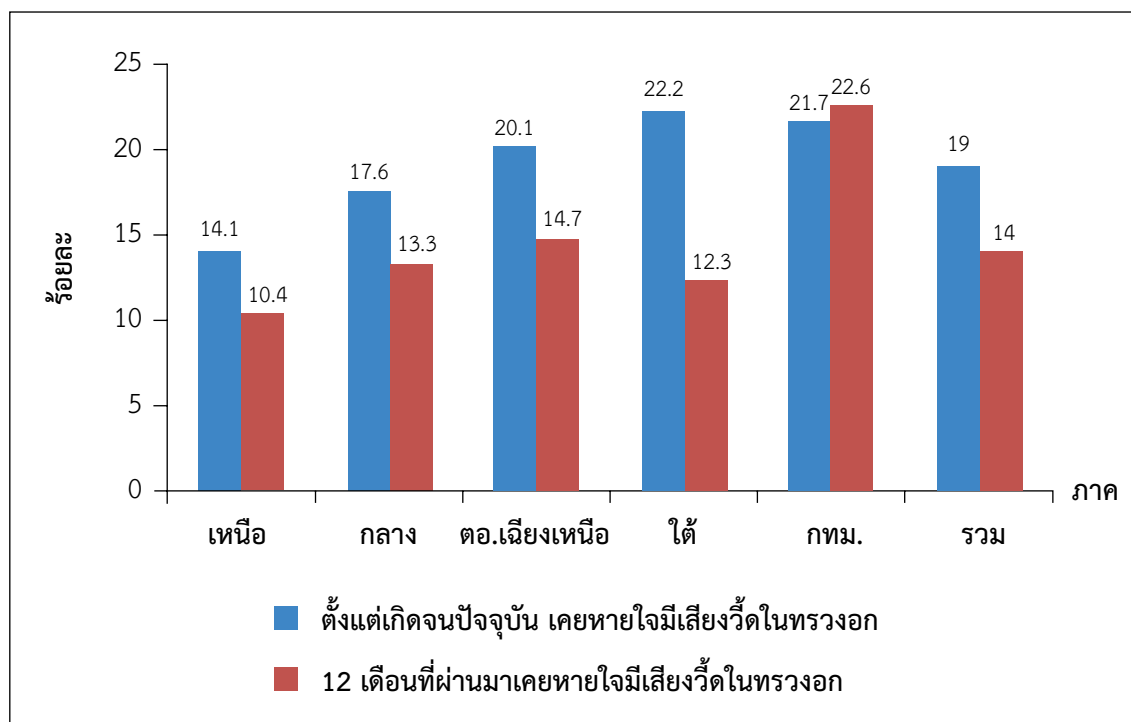
รูปที่ 7.3 ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปี ที่เคยมีอาการหายใจมีเสียงวี๊ดในทรวงอกตั้งแต่แรกเกิด และใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ เขตการปกครองและ อายุ

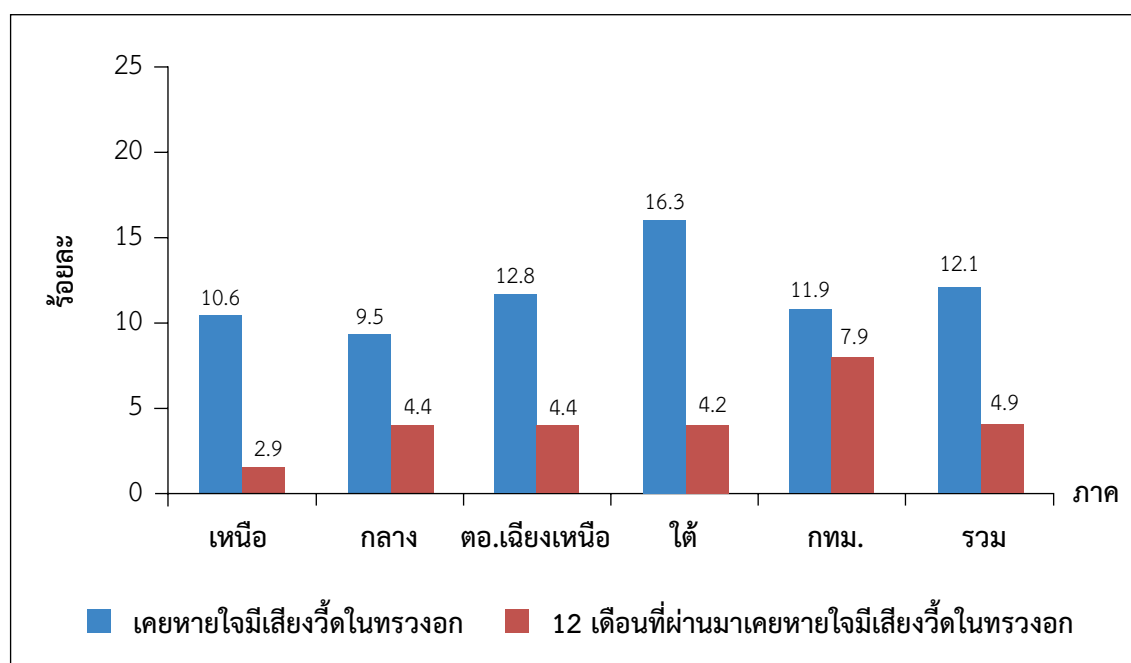
รูปที่ 7.4 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่เคยมีอาการหายใจมีเสียงวี๊ดในทรวงอกตั้งแต่แรกเกิด และใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ เขตการปกครองและ อายุ

รูปที่ 7.5 ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปี ที่เคยมีอาการหายใจมีเสียงวี๊ดในทรวงอกตั้งแต่แรกเกิด และใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ และภาค

รูปที่ 7.6 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่เคยมีอาการมีเสียงวี๊ดในทรวงอกตั้งแต่แรกเกิด และใน 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศ และภาค

โรคหืดที่เคยได้รับวินิจฉัยโดยแพทย์

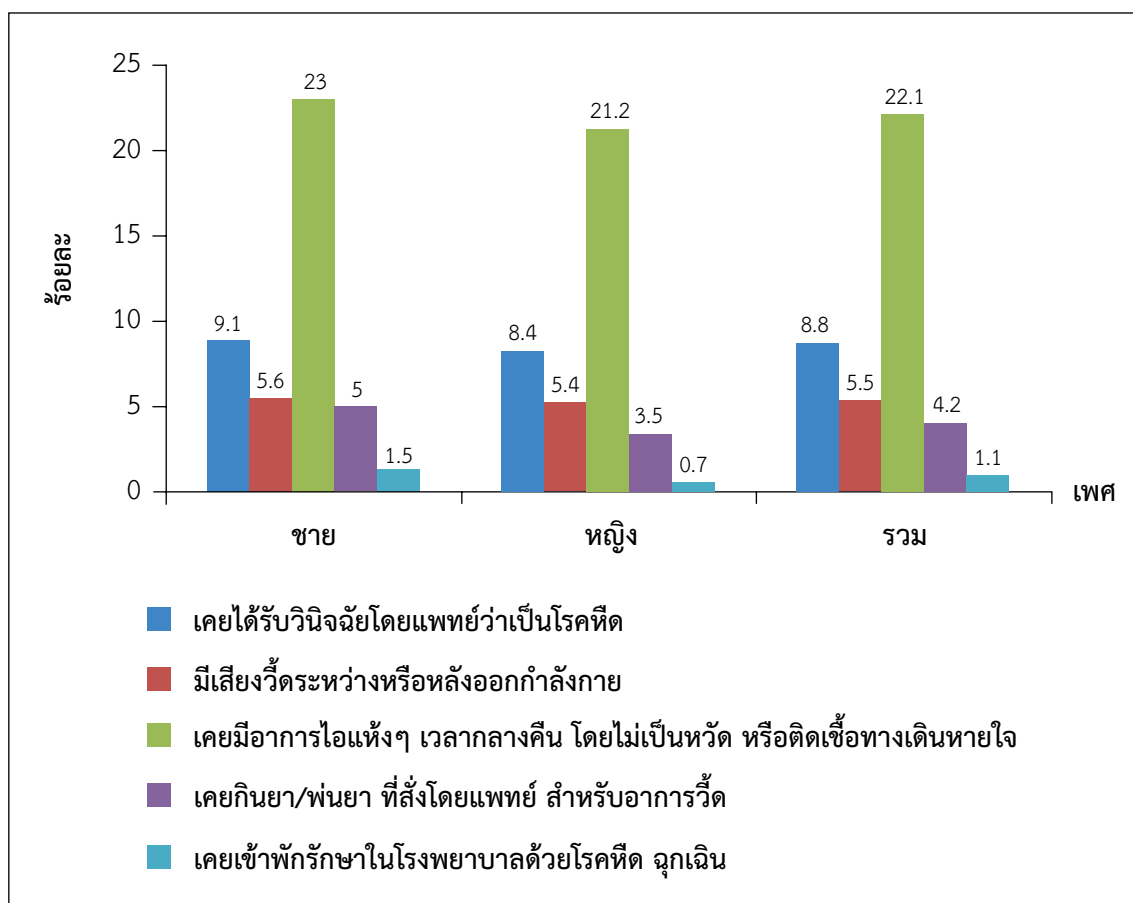
ความชุกของโรคหืดที่เคยได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์พบว่า ร้อยละ 8.8 ของเด็กอายุ 6-14 ปี เคยได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคหืด ความชุกในเด็กชายสูงกว่าในเด็กหญิงเล็กน้อย เมื่อพิจารณาตามเขตการปกครอง ไม่พบความแตกต่างของความชุกอย่างชัดเจนระหว่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

ความชุกของการมีเสียงวี๊ดระหว่างหรือหลังออกกำลังกาย ซึ่งอาจบ่งชี้ว่า เป็น Exercise induced broncho constriction พบ มีร้อยละ 5.5 ในเด็กชายซึ่งความชุกสูงกว่าในเด็กหญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 5.4 และ 5.1 ตามลำดับ)

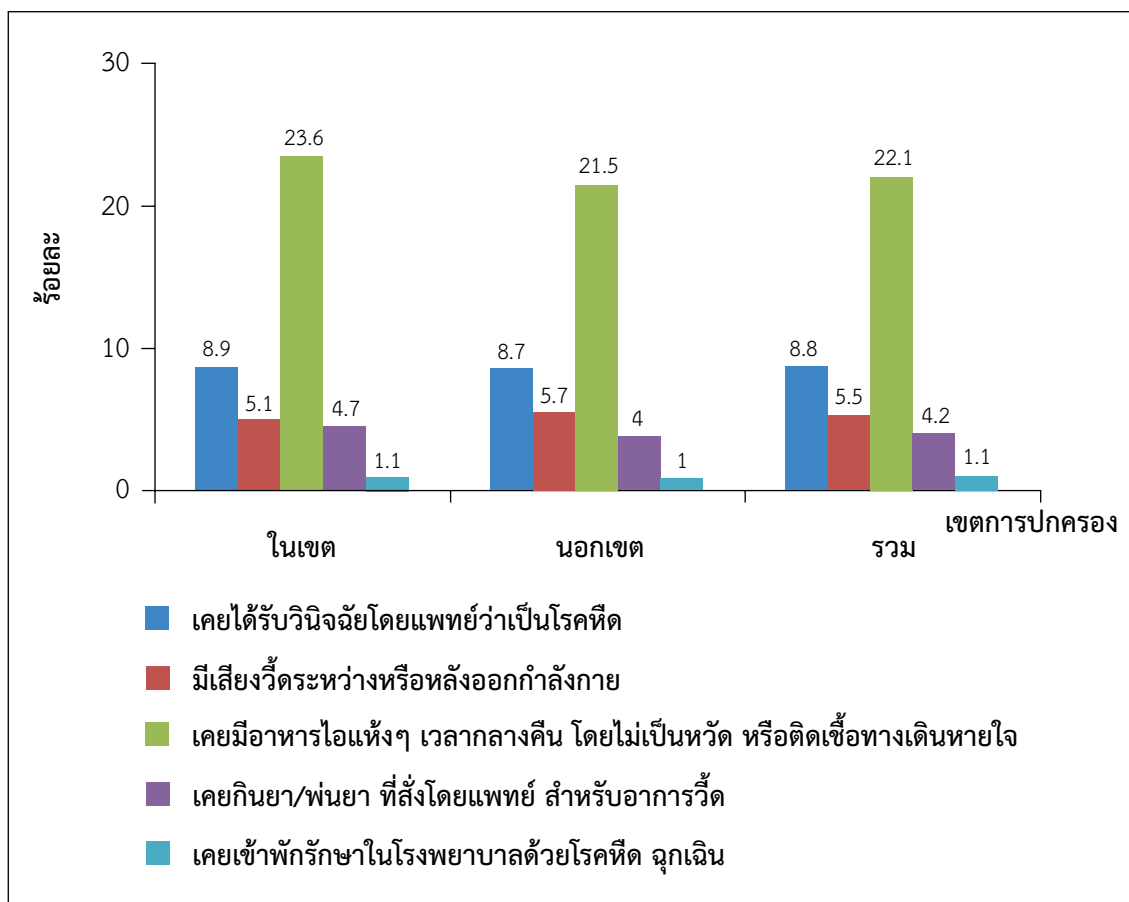
นอกจากนี้ร้อยละ 4.2 ของเด็กอายุ 6-14 ปี เคยใช้ยาเกินและยาพ่นที่สั่งโดยแพทย์ในการรักษาอาการหอบหืด และร้อยละ 1.1 ของเคยมีอาการหอบหืดรุนแรงจนต้องเข้าห้องฉุกเฉิน (รูปที่ 7.7)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามภาคพบว่าความชุกของโรคหืดที่เคยได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์มีสูงที่สุดในภาคใต้ รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพฯ ภาคเหนือและภาคกลางตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามประวัติการเคยกินยาหรือพ่นยาแก้หอบหืดพบว่า เด็กในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนสูงที่สุด (รูปที่ 7.9)

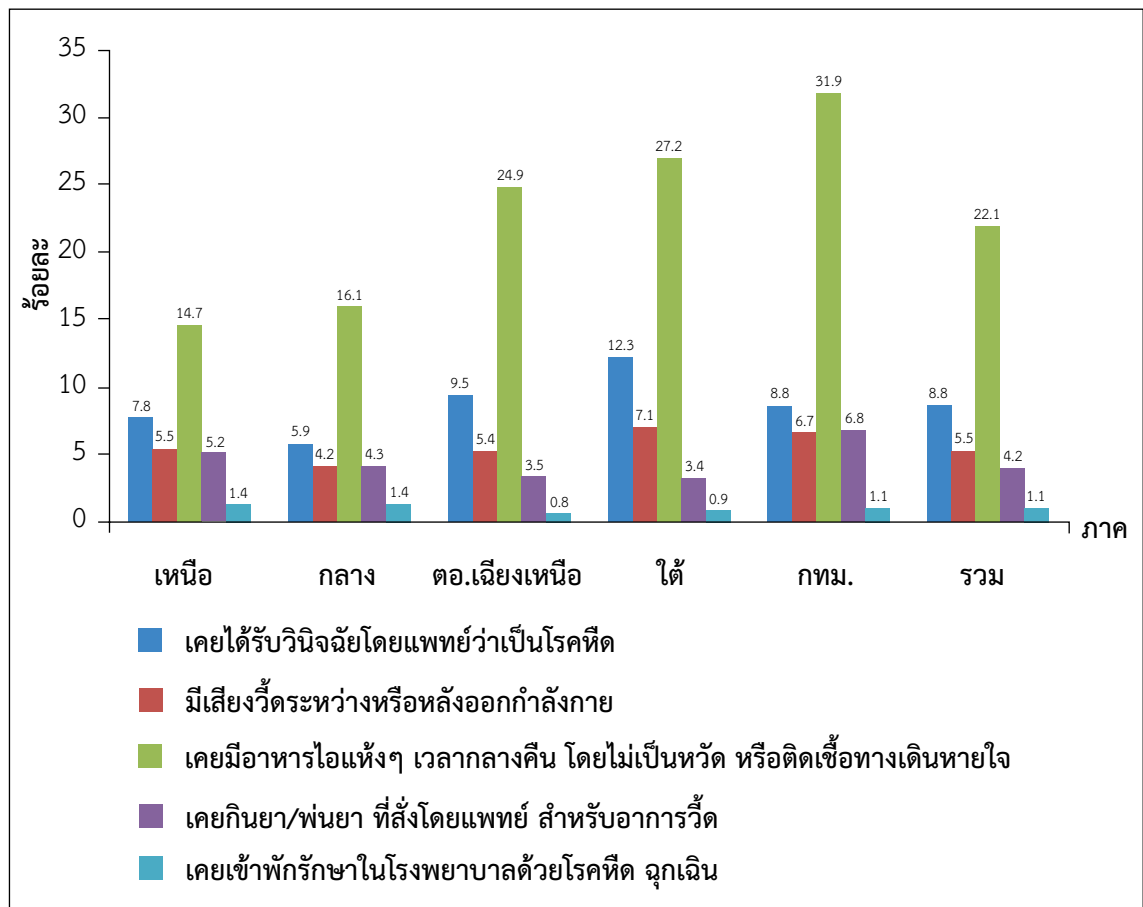
รูปที่ 7.7 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยโรคหืด และการรักษาหอบหืด จำแนกตามเพศ

รูปที่ 7.8 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยโรคหืด และการรักษาหอบหืด จำแนกตามเขตปกครอง

รูปที่ 7.9 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยโรคหืด และการรักษา จำแนกตามภาค

ความรุนแรงของอาการหอบหืด

ความถี่ของการหอบหืดต่อสัปดาห์

เมื่อพิจารณาความถี่ของการหอบหืดในกลุ่มเด็กที่เคยมีอาการหืดหรือหอบหืดใน 12 เดือนที่ผ่านมา โดย แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1). หอบไม่บ่อย (1-3 ครั้งใน 12 เดือนที่ผ่านมา) 2). หอบบ่อยปานกลาง (4-12 ครั้งใน 12 เดือนที่ผ่านมา) และ 3). หอบบ่อยมาก (>12 ครั้งใน 12 เดือนที่ผ่านมา) สำหรับกลุ่มเด็กอายุ 6-14 ปี พบว่าร้อยละ 61.6 มีอาการหอบไม่บ่อย สำหรับกลุ่มที่มีอาการหอบบ่อยปานกลาง มีร้อยละ 25 และ กลุ่มที่มีอาการหอบบ่อยมาก มีร้อยละ 13 เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า เด็กชายมีสัดส่วนของผู้ที่มีอาการหอบบ่อยปานกลางและอาการหอบบ่อยมาก มากกว่าเด็กหญิง เมื่อพิจารณาจำแนกตามเขตการปกครองไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันระหว่างในเขตและนอกเทศบาลอย่างชัดเจน (ตารางที่ 7.1)

การหอบหืดตอนกลางคืนและหอบจนพูดไม่ได้ต่อเนื่อง

ร้อยละ 17 ของเด็กที่มีอาการหืดหรือหอบหืดใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่าเคยตื่นเพราะหายใจจืดหรือหอบหืดในเวลากลางคืน และเด็กชายมีสัดส่วนของผู้ที่มีอาการดังกล่าวสูงกว่าเด็กหญิง เมื่อพิจารณาตามเขตการปกครองพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีความชุกของการหอบมากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ มากกว่าเด็กที่อาศัยในเขตเทศบาล (ตารางที่ 7.1) และมีร้อยละ 20 ที่เคยมีอาการหอบเหนื่อยจนพูดได้เพียง 1-2 คำ ต่อเนื่องกันขณะมีอาการหอบหืด

เมื่อพิจารณาตามภาคพบว่าภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความชุกของเด็กที่มีจำนวนครั้งของอาการหอบหืดบ่อย (>12 ครั้งต่อปี) และมีความชุกของเด็กที่ต้องตื่นเพราะหายใจหอบหืด (≥ 1 ครั้งต่อสัปดาห์) มากกว่าภาคอื่น (ตารางที่ 7.2)

ตารางที่ 7.1 ร้อยละของเด็ก อายุ 6-14 ปี ที่มีอาการหายใจเสียงวี๊ด 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามความรุนแรงของอาการ, เพศ เขตการปกครอง และภาค (เฉพาะคนตอบว่า เคย)

ความรุนแรงของอาการหอบหืด กลุ่มอายุ 6-14 ปี	จำนวน	เพศ		เขตการปกครอง		รวม
		ชาย	หญิง	ในเขต	นอกเขต	
จำนวนครั้งที่มียู๊ด หรือหอบหืด	n=271					
ไม่บ่อย (1-3 ครั้ง/12 เดือน)	178	54.1	70.9	63.8	60.4	61.6
ปานกลาง (4-12 ครั้ง/12 เดือน)	56	30.7	18.6	21.3	27.4	25.3
บ่อยมาก (>12 ครั้ง/12 เดือน)	37	15.2	10.5	14.9	12.1	13.1
ตื่นเพราะหายใจวี๊ดหรือหอบหืด	n=306					
ไม่เคย	173	52.3	59.6	57.2	54.7	55.6
< 1 ครั้ง/สัปดาห์	84	27.2	27.1	28	26.7	27.1
≥ 1 ครั้ง/สัปดาห์	49	20.5	13.3	14.8	18.6	17.3
วี๊ดรุนแรงจนพูดได้เพียง 1-2 คำต่อเนื่องกัน	n=305					
วี๊ดรุนแรงจนพูดได้เพียง 1-2 คำต่อเนื่องกัน	57	24.3	15.2	11.7	24.7	20.2

ตารางที่ 7.2 ร้อยละของเด็ก อายุ 6-14 ปี ที่มีอาการหายใจเสียงวี๊ด 12 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามความรุนแรงของอาการและภาค

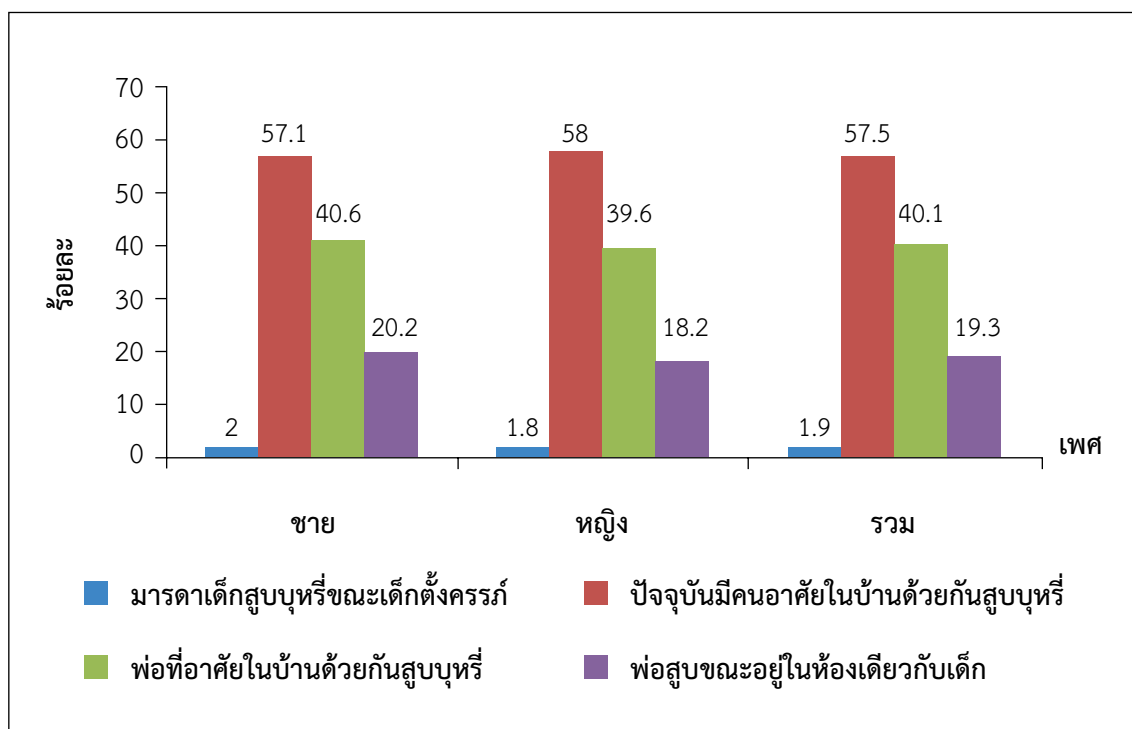
กลุ่มอายุ 6-14 ปี	จำนวน	ภาค (n=316)					รวม
		เหนือ	กลาง	ตอ. เฉียงเหนือ	ใต้	กทม.	
จำนวนครั้งที่มียู๊ด หรือหอบหืด	n=271						
ไม่บ่อย (1-3 ครั้ง/12 เดือน)	178	48.3	69.4	63.5	62.6	64.0	61.6
ปานกลาง (4-12 ครั้ง/12 เดือน)	56	39.0	24.4	18.4	21.2	26.3	25.3
บ่อยมาก (>12 ครั้ง/12 เดือน)	37	12.7	6.2	18.1	16.2	9.8	13.1
ตื่นเพราะหายใจวี๊ดหรือหอบหืด	n=306						
ไม่เคย	173	58.4	47.5	55.3	61	58.4	55.6
< 1 ครั้ง/สัปดาห์	84	27	37.8	22.7	16.2	32.4	27.1
≥ 1 ครั้ง/สัปดาห์	49	14.7	14.8	22	22.8	9.2	17.3
วี๊ดรุนแรงจนพูดได้เพียง 1-2 คำต่อเนื่องกัน	n=305						
วี๊ดรุนแรงจนพูดได้เพียง 1-2 คำต่อเนื่องกัน	57	24.9	22.8	23.9	14.1	7.5	20.2

การได้รับควันบุหรี่ในเด็ก

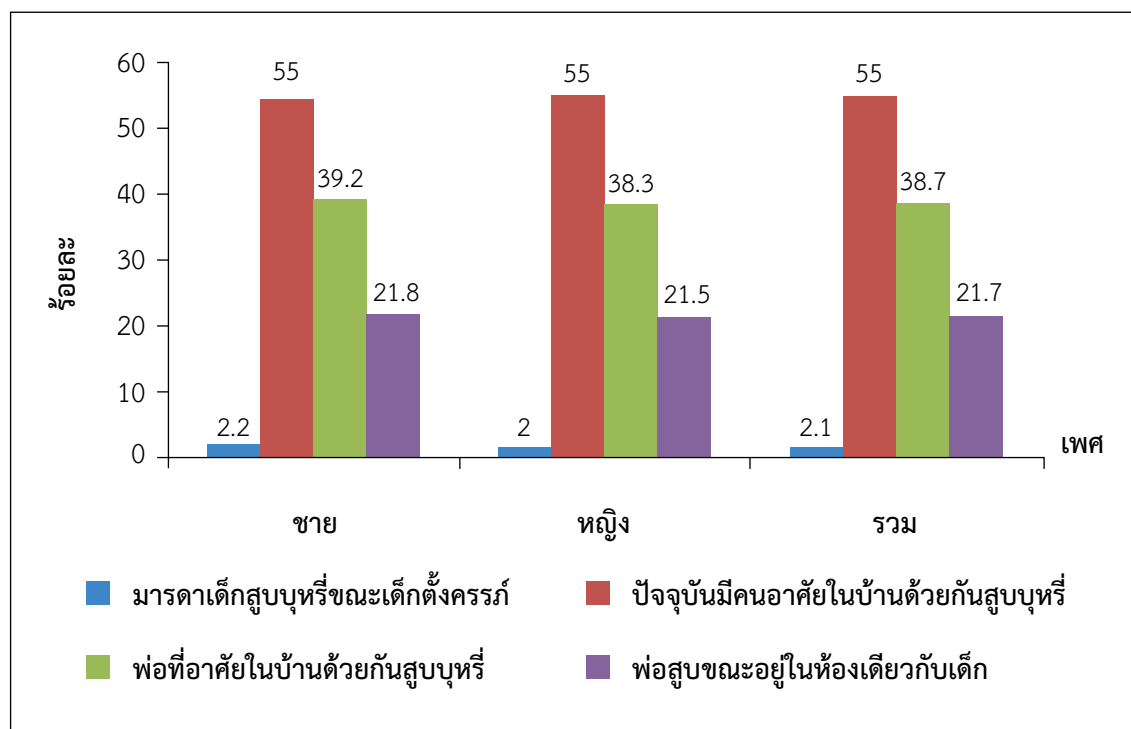
ร้อยละ 2 ของเด็กอายุ 1-14 ปี มีประวัติว่าแม่สูบบุหรี่ขณะตั้งครรภ์ การจำแนกตามเขตการปกครอง พบความชุกของการสูบบุหรี่ในแม่ขณะตั้งครรภ์ ของในเขตเทศบาลสูงกว่านอกเขตเทศบาล เมื่อพิจารณาจำแนกตามภาคพบว่า แม่เด็กในกรุงเทพฯ มีการสูบบุหรี่ขณะตั้งครรภ์สูงที่สุด (รูปที่ 7.10-7.15)

เมื่อพิจารณาการได้รับควันบุหรี่ในบ้าน พบว่าร้อยละ 57.5 ของเด็กอายุ 1-5 ปี และ ร้อยละ 55.0 ของเด็กอายุ 6-14 ปี อาศัยอยู่ในบ้านที่มีคนสูบบุหรี่ สัดส่วนของการอยู่ในบ้านที่มีผู้สูบบุหรี่ระหว่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลไม่มีความแตกต่างกันชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่าโดยรวมร้อยละ 39 ของเด็กอายุ 1-14 ปี มีพ่อที่อาศัยอยู่ในบ้านด้วยกันสูบบุหรี่ และประมาณร้อยละ 20 ของเด็ก ที่อยู่ในห้องขณะที่พ่อกำลังสูบบุหรี่เมื่อพิจารณาจำแนกตามภาค พบว่า ความชุกของเด็กที่ได้รับควันบุหรี่ในบ้านใกล้เคียงกันทุกภาค (รูปที่ 7.10-7.15)

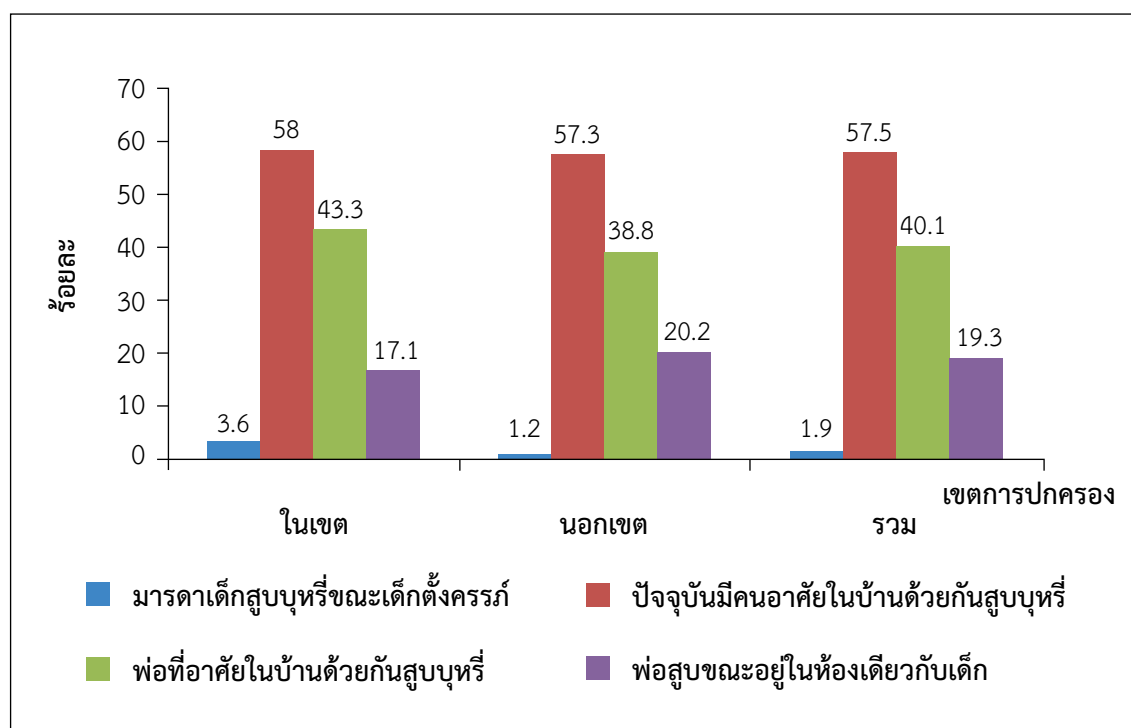
รูปที่ 7.10 ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปี ที่มีประวัติได้รับควันบุหรี่ จำแนกตามเพศ

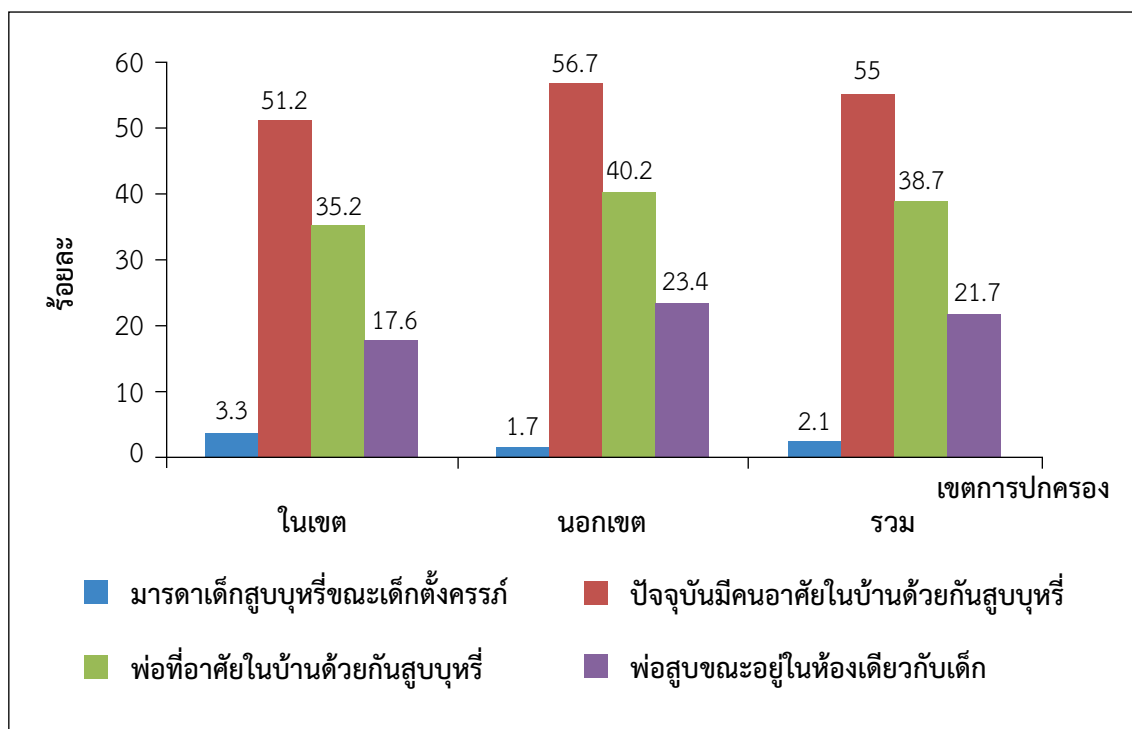
รูปที่ 7.11 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่มีประวัติได้รับควันบุหรี่ จำแนกตามเพศ

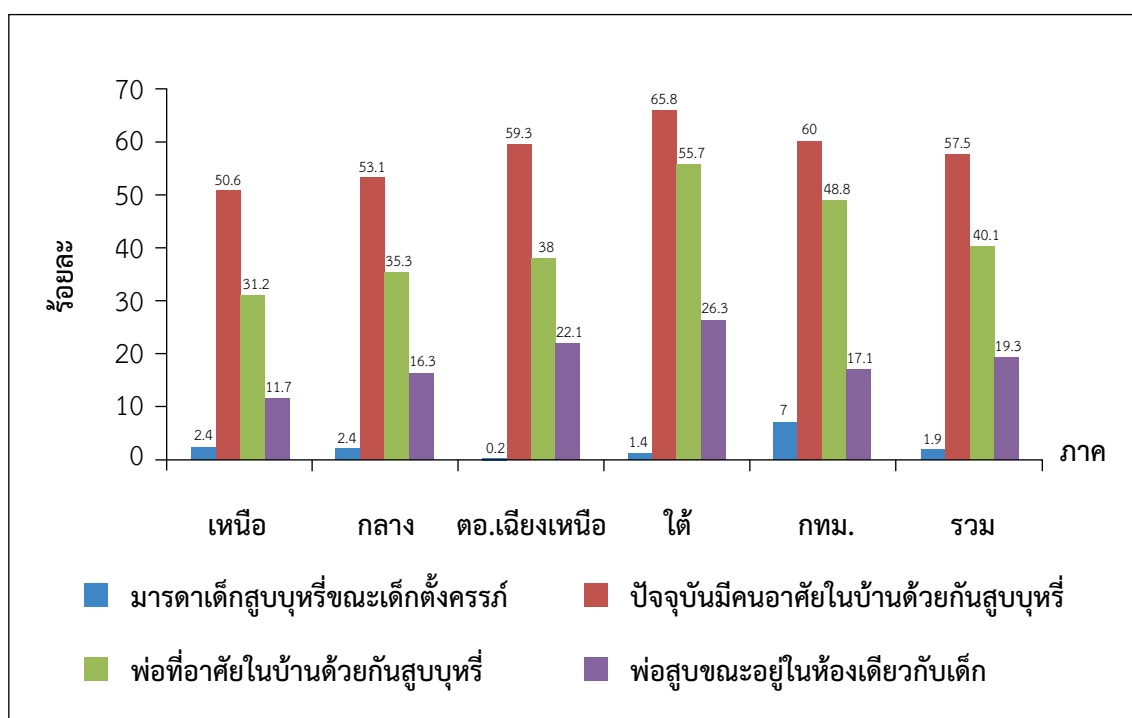
รูปที่ 7.12 ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปี ที่มีประวัติได้รับควันบุหรี่ จำแนกตามเขตการปกครอง

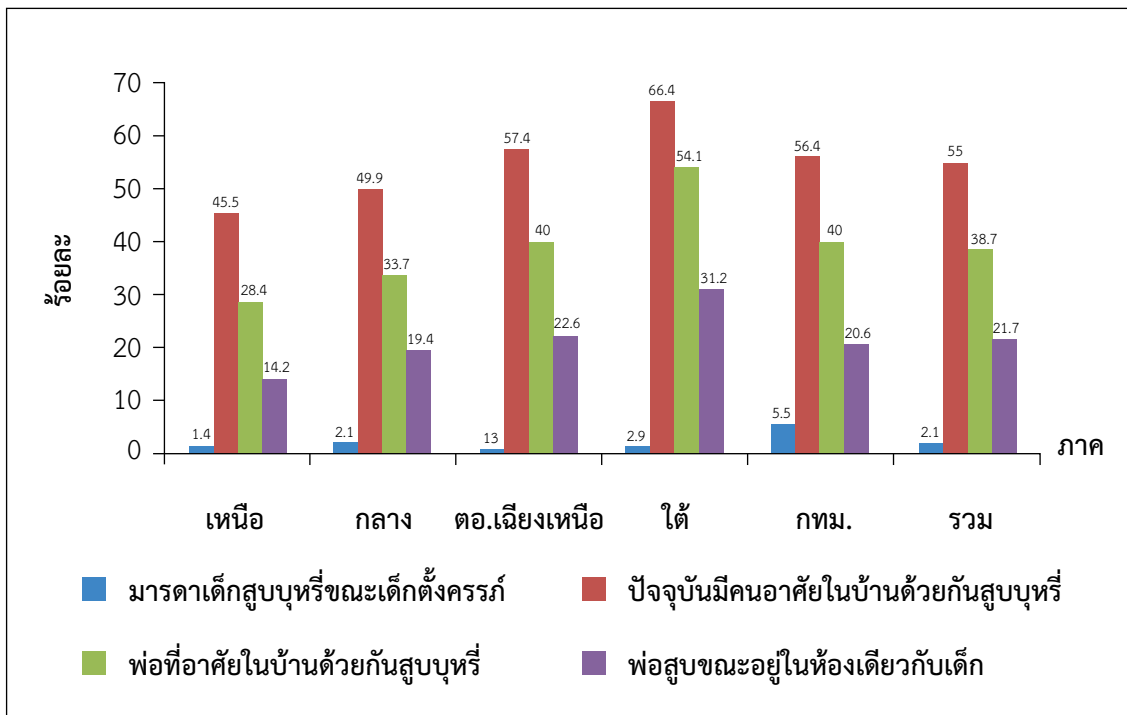
รูปที่ 7.13 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่มีประวัติได้รับควันบุหรี่ จำแนกตาม เขตการปกครอง

รูปที่ 7.14 ร้อยละของเด็กอายุ 1-5 ปี ที่มีประวัติได้รับควันบุหรี่ จำแนกตามภาค

รูปที่ 7.15 ร้อยละของเด็กอายุ 6-14 ปี ที่มีประวัติได้รับควันบุหรี่ จำแนกตามภาค

ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับควันบุหรี่ในครอบครัวกับการหอบหืดในเด็ก

การวิเคราะห์เบื้องต้นระหว่างประวัติการสูบบุหรี่ของมารดาขณะตั้งครรภ์ หรือการมีคนในครอบครัวสูบบุหรี่ กับการมีอาการหอบหืดในเด็ก พบว่า เด็กตัวอย่าง อายุ 1-5 ที่เคยมีประวัติมารดาสูบบุหรี่ขณะตั้งครรภ์ มีความชุกของการเคยมีโรคในอกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบัน (ร้อยละ 30) สูงกว่า เด็กที่มารดาไม่สูบบุหรี่ขณะตั้งครรภ์ (ร้อยละ 20.9) (p-value 0.048) แต่ไม่พบความสัมพันธ์นี้ในกลุ่มเด็กอายุ 6-14 ปี และไม่พบความสัมพันธ์กับการมีเสียงวี๊ดใน 12 เดือนที่ผ่านมาหรือ การที่เด็กเคยได้รับวินิจฉัยว่าเป็นโรคหืด (ตารางที่ 7.3)

ตารางที่ 7.3 ร้อยละของเด็กที่มีอาการวิ๊ด หรือเป็นหอบหืดในมารดาที่มีประวัติสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ขณะตั้งครรภ์ได้ก

	เด็กอายุ 1-5 ปี			เด็กอายุ 6-14 ปี		
	มารดา ไม่สูบบุหรี่ ขณะตั้งครรภ์ (%)	มารดา สูบบุหรี่ ขณะตั้งครรภ์ (%)	p-value	มารดา ไม่สูบบุหรี่ ขณะตั้งครรภ์ (%)	มารดา สูบบุหรี่ ขณะตั้งครรภ์ (%)	p-value
ตั้งแต่เกิดจน ปัจจุบันเคย หายใจมีเสียง วิ๊ดในอก	599 (20.9)	19 (30.0)	0.048	751 (12.1)	18 (12.0)	0.94
ใน 12 เดือนที่ ผ่านมาเคยมี เสียงวิ๊ดในอก	385 (13.9)	12 (19.7)	0.19	310 (4.9)	6 (5.0)	0.97
เคยได้รับการ วินิจฉัยเป็น โรคหืด	NA	NA	NA	560 (5.8)	15 (5.6)	0.81

จากการวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่าเด็กอายุ 1-5 ปี และอายุ 6-14 ปี ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีคนสูบบุหรี่ มีความชุกของการมีอาการหอบหืด ได้แก่ ตั้งแต่เกิดเคยหายใจมีเสียงวิ๊ดในอก การหายใจมีเสียงวิ๊ดใน 12 เดือนที่ผ่านมา สูงกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่มีคนในบ้านสูบบุหรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ P-value <0.05 (ตารางที่ 7.4)

ตารางที่ 7.4 ร้อยละของเด็กที่มีอาการวิ๊ดหรือเป็นหอบหืดในบ้านที่มีคนสูบบุหรี่และไม่มีคนในบ้านสูบบุหรี่

	เด็กอายุ 1-5 ปี (%)			เด็กอายุ 6-14 ปี (%)		
	ไม่มีคนในบ้าน สูบบุหรี่	มีคนในบ้าน สูบบุหรี่	p-value	ไม่มีคนในบ้าน สูบบุหรี่	มีคนในบ้าน สูบบุหรี่	p-value
ตั้งแต่เกิดจน ปัจจุบันเคย หายใจมีเสียง วิ๊ดในอก	237 (18.3)	381 (23.1)	<0.001	346 (11.2)	423 (12.9)	0.02
ใน 12 เดือนที่ ผ่านมาเคยมี เสียงวิ๊ดในอก	147 (11.0)	256 (16.1)	<0.001	132 (4.0)	184 (5.7)	<.01
เคยได้รับการ วินิจฉัยเป็น โรคหืด	NA	NA	NA	269 (5.9)	306 (5.8)	0.83

เอกสารอ้างอิง

1. The International Study of Asthma and Allergies in Childhood (ISAAC) Steering Committee. Worldwide variation in prevalence of symptoms of asthma, allergic rhinoconjunctivitis, and atopic eczema: ISAAC. Lancet 1998; 351: 1225-32.